

ТЕМА 5. ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

«Дохід та прибуток підприємства»

Рекомендації для проведення семінарських занять

Мета заняття: закріпити теоретичні знання та розвинути практичні навички розрахунку показників доходу та прибутку підприємства.

План семінарського заняття:

1. Поняття про дохід і прибуток.
2. Класифікація видів прибутку підприємств.
3. Методика визначення фінансового результату.
4. Чинники впливу на величину прибутку.

Теоретичні відомості

Дохід є основним джерелом покриття підприємством витрат і формування прибутку, одним з основних показників, що відображають фінансовий стан підприємства. Підприємство отримує дохід при здійсненні *операційної* та *фінансово-інвестиційної* діяльності.

При цьому формування доходу від кожного виду діяльності має певні особливості (рис. 5.1).

Рис. 5.1. Доходи підприємства

Дохід (виручка) від реалізації продукції визначений як загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг без

вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і податків з продажу (ПДВ, акцизного податку).

Загальний дохід підприємства ще не характеризує ефективності його виробничо-господарської діяльності. Одним із показників оцінки такої ефективності є прибуток.

Прибуток - частина доходу, яка залишається підприємству після відшкодування усіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності.

Формування та розподіл доходу і прибутку підприємства, тобто фінансових результатів його діяльності згідно чинних нормативних документів можуть бути представлені схемою (рис.5.2).

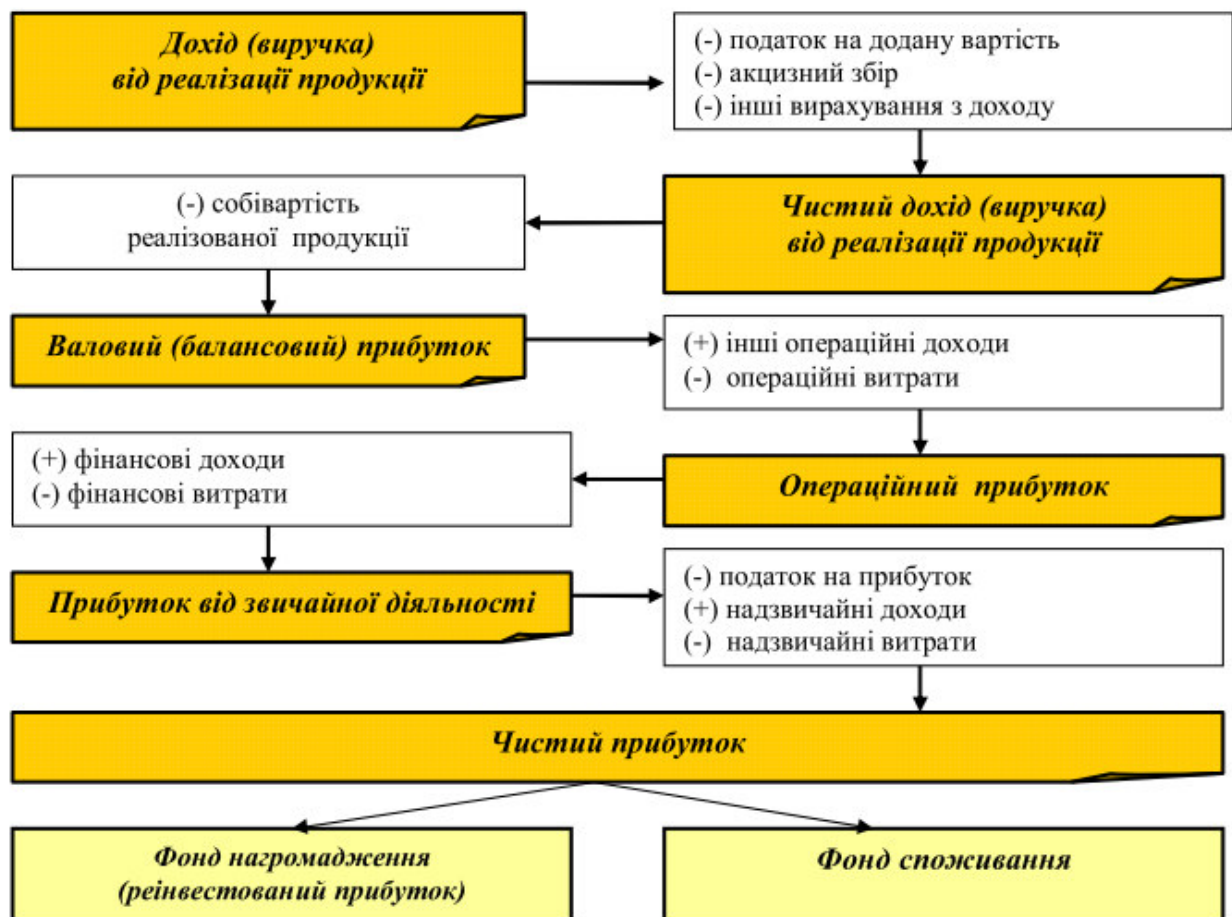

Рис.5.2 Формування прибутку підприємства

1. Чистий дохід від реалізації продукції визначається:

$$\text{ЧД} = \text{ВД} - \text{ПДВ}, \quad (5.1)$$

де ВД - валовий дохід від реалізації продукції, тис. грн.

2. Валовий прибуток (збиток) від реалізації продукції дорівнює:

$$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{С}_{\text{повна}} \quad (5.2)$$

3. Фінансовий результат від операційної діяльності обчислюється за формулою:

$$\Phi P_{\text{опер}} = ВП + Д_{\text{ін.опер}} - В_{\text{адм}} - В_{\text{зб}} - В_{\text{ін.опер}}, \quad (5.3)$$

де $Д_{\text{ін.опер}}$ - інші операційні доходи, тис. грн.;
 $В_{\text{адм}}$ - адміністративні витрати, тис. грн.;
 $В_{\text{зб}}$ - витрати на збут, тис. грн.;
 $В_{\text{ін.опер}}$ - інші операційні витрати, тис. грн.

4. Фінансовий результат до оподаткування визначається:

$$\Phi P_{\text{оподатк}} = \Phi P_{\text{опер}} + Д_{\text{фд}} - В_{\text{фд}} + Д_{\text{ід}} - В_{\text{ід}} + Д_{\text{ін}} - В_{\text{ін}}, \quad (5.4)$$

де $Д_{\text{фд}}$ - доходи від фінансової діяльності, тис. грн.;
 $В_{\text{фд}}$ - фінансові витрати, тис. грн.;
 $Д_{\text{ід}}$ - доходи від інвестиційної діяльності, тис. грн.;
 $В_{\text{ід}}$ - інвестиційні витрати, тис. грн.;
 $Д_{\text{ін}}$ - інші доходи, тис. грн.;
 $В_{\text{ін}}$ - інші витрати, тис. грн.

5. Чистий фінансовий результат діяльності підприємства (чистий прибуток (збиток)) розраховується:

$$\text{ЧФР} = \Phi P_{\text{оподатк}} - \text{ПП}, \quad (5.5)$$

де ПП - податок на прибуток підприємства, тис. грн. (визначається відповідно до чинного податкового законодавства).

Питання для самостійного вивчення:

1. Зміст визначення доходу згідно з П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати"
2. Види доходів, що зустрічаються у бухгалтерській практиці.
3. Яка сутність доходу від участі в капіталі.
4. Охарактеризувати види прибутку залежно від класифікаційних ознак.
5. Яка сутність економічного прибутку? мінімального прибутку?
6. Механізм визначення фінансового результату діяльності підприємства.
7. Чинники, що впливають на величину прибутку.

Теми рефератів:

1. Динаміка рівня прибутковості підприємств різних галузей економіки України.
2. Державна політика оподаткування та прибутковість підприємства.
3. Фактори формування прибутку підприємства в ринкових умовах.

4. Загальноприйнята практика використання прибутку підприємства.

5. Функції прибутку підприємства

Тестові завдання:

1. Прибуток підприємства - це:

- а) негативний результат діяльності підприємства;
- б) позитивний результат діяльності підприємства;
- в) перевищення витрат над доходами підприємства;
- г) перевищення доходів над витратами підприємства.

2. Валовий прибуток підприємства - це:

- а) перевищення витрат над доходами підприємства;
- б) перевищення доходів над витратами підприємства;
- в) різниця між оптовою ціною реалізованої продукції і її виробничою собівартістю без ПДВ і акцизного податку;
- г) різниця між виробничою собівартістю реалізованої продукції і її оптовою ціною без ПДВ і акцизного податку.

3. На фінансовий результат діяльності підприємства адміністративні витрати:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

4. На фінансовий результат діяльності підприємства інші операційні витрати:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

5. На фінансовий результат діяльності підприємства витрати на збут:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

6. Не враховуються при плануванні валового прибутку:

- а) інші операційні витрати;
- б) виручка від реалізації товарів, робіт, послуг;
- в) фінансові доходи й витрати;
- г) виробнича собівартість реалізованої продукції;

7. *Прибуток, що залишається після сплати податку на прибуток направляється:*

- а) на виплату процентів за кредит;
- б) в резервний капітал;
- в) в резервний капітал і на виплату дивідендів.

8. *При розрахунку прибутку від реалізації продукції враховується:*

- а) вплив окремих чинників на зміну прибутку в періоді, що планується;
- б) прибуток від випуску продукції;
- в) базова рентабельність;
- г) прибуток у залишках нереалізованої продукції на початок планового періоду;

9. *Нерозподілений прибуток – це:*

- а) частина власного капіталу;
- б) прибуток підприємства до оподаткування;
- в) частина чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після його використання на визначені потреби;
- г) (інше – доповнити).

10. *Чистий прибуток – це:*

- а) прибуток, який визначається шляхом зменшення доходу підприємства на суму валових витрат підприємства та суму амортизаційних відрахувань;
- б) прибуток, який визначається шляхом зменшення доходу підприємства на суму валових витрат підприємства;
- в) прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток;
- г) капіталізована частина прибутку.

11. *Включає суму доходів підприємства від усіх видів діяльності ...*

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий дохід;
- г) чистий прибуток.

12. *Різниця доходу від реалізації продукції та податку на додану вартість - це*

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий дохід;
- г) чистий прибуток.

13. *Різниця чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції - це ...*

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;

- в) чистий дохід;
- г) чистий прибуток.

14. Різниця прибутку до оподаткування та суми податку на прибуток - це ...

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий дохід;
- г) чистий прибуток.

15. Під чистою виручкою підприємства розуміють:

- а) різновид кінцевого результату, що визначається вирахуванням із загальної виручки від реалізації продукції наданих знижок, повернення проданих товарів, податку на додану вартість, акцизного збору;
- б) фінансовий результат від операційної діяльності;
- в) результат отриманий від зміни форми організації виробництва.

Рекомендації для проведення практичних занять

Практичне завдання:

Приклад 1. Визначити чистий прибуток фірми «Westwind» на підставі наступних даних. Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета 500 грн., адміністративні видатки на виробництво 200 пакетів у рік 14 000 грн., видатки на їхню реалізацію 9 000 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 600 000 грн. Крім виробничої діяльності, фірма займається інвестуванням. Були вкладені кошти в будівництво бізнес-центра в сумі 680 000 грн. Проект виявився прибутковим, приніс 30% прибутку. Фірма «Westwind» володіє портфелем цінних паперів акцій і облігацій фірм «ABC» і «Black Star». Цього року дохід по цінних паперах склав 50000 грн.

Розв'язання:

1. Визначимо розмір чистого доходу, який становить 5/6 від виторгу:

$$Д_{\text{чист}} = 600000 \cdot 5/6 = 500000 \text{ грн};$$

2. Визначимо розмір валового доходу, як різницю між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції. Спочатку розрахуємо собівартість усього обсягу продукції.

$$\begin{aligned} С_{\text{рп}} &= 500 \cdot 200 = 100000 \text{ грн}; \\ П_{\text{вал}} &= 500000 - 100000 = 400000 \text{ грн}; \end{aligned}$$

3. Визначимо фінансовий результат від операційної діяльності, як різницю між валовим доходом і адміністративними витратами й витратами на збут:

$$\Phi P_{\text{оп.бюд.}} = 400000 - 14000 - 9000 = 377000 \text{ грн} = \Pi_{\text{оп.бюд.}};$$

4. Визначимо фінансовий результат від звичайної діяльності до оподатковування, як суму прибутку від операційної діяльності, прибутки від участі в капіталі (прибуток від будівництва бізнес-центру) і фінансового прибутку (від цінних паперів):

Спочатку визначимо прибуток від участі в капіталі:

$$\begin{aligned}\Phi P(\Pi)_{\text{уч. кап.}} &= 680000 \cdot 0,3 = 204000 \text{ грн;} \\ \Phi P_{\text{об.д.}}^{\text{доп./о}} &= 377000 + 50000 + 204000 = 631000 \text{ грн.}\end{aligned}$$

5. Визначимо фінансовий результат від звичайної діяльності після оподатковування, оскільки надзвичайної діяльності на підприємстві не було, розмір чистого прибутку буде розраховуватися, як:

$$\Phi P_{\text{об.д.}}^{\text{после н./о}} = \Pi_{\text{чист.}} = 631000 - 631000 \cdot 0,25 = 473250 \text{ грн.}$$

Відповідь: фінансовий результат дорівнює 473250 грн.

Приклад 2. Підприємство планує випустити наступну продукцію:

Виріб	Кількість, шт.	Собівартість одиниці продукції, грн.	Оптова ціна за одиницю продукції, грн
А	50	256	342
Б	20	122	184
В	12	2152	3204
Г	110	244	326

Розв'язання:

Доходи підприємства від здачі майна в оренду складуть 84 520 грн, доходи, отримані від реалізації цінних паперів - 15 880 грн. Відрахування від прибутку в резервний фонд складе 10%, фонд споживання - 60%, фонд нагромадження - 30%.

Визначити чистий прибуток підприємства й розподілити її.

1. Визначимо виторг від реалізації:

$$BT = \sum_{i=1}^n (N_i \cdot C_i)$$

$$BP = 50 \cdot 342 + 20 \cdot 184 + 12 \cdot 3204 + 110 \cdot 326 = 95088 \text{ грн.};$$

2. Визначимо розмір чистого доходу, який становить 5/6 від виторгу:

$$D_{\text{чист.}} = 95088 \cdot 5/6 = 79240 \text{ грн.};$$

3. Визначимо розмір валового прибутку, як різницю між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції. Спочатку розрахуємо собівартість усього обсягу продукції.

$$C_{\text{рп}} = 256 \cdot 50 + 122 \cdot 20 + 2152 \cdot 12 + 244 \cdot 110 = 67904 \text{ грн.};$$

$$\Pi_{\text{вал.}} = 79240 - 67904 = 11336 \text{ грн.};$$

4. Визначимо фінансовий результат від операційної діяльності, як суму валового прибутку й прибутки підприємства від здачі майна в оренду (прибуток від іншої операційної діяльності):

$$\Phi P_{\text{оп. буд.}} = 11336 + 84520 = 95856 \text{ тис. грн} = \Pi_{\text{оп. буд.}};$$

5. Визначимо фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, як суму прибутку від операційної діяльності й фінансового прибутку (від цінних паперів):

$$\Phi P_{\text{зв.д.}}^{\text{до оподат.}} = 95856 + 15880 = 111736 \text{ тис. грн}$$

6. Визначимо фінансовий результат від звичайної діяльності після оподаткування, оскільки надзвичайної діяльності на підприємстві не було, розмір чистого прибутку буде розраховуватися, як:

$$\Phi P_{\text{зв.д.}}^{\text{після оподат.}} = \Pi_{\text{чист}} = 111736 * (1 - 0,25) = 83802 \text{ тис. грн}$$

7. Розподілимо чистий прибуток між фондами:

$$\begin{aligned}\Phi_{\text{рез}} &= 83802 * 0,1 = 8380,2 \text{ тис. грн.}; \\ \Phi_{\text{потр}} &= 83802 * 0,6 = 50281,2 \text{ тис. грн.}; \\ \Phi_{\text{нак}} &= 83802 * 0,3 = 25140,6 \text{ тис. грн.};\end{aligned}$$

Відповідь: фінансовий результат після оподаткування – 83802 тис.грн.

Приклад 3. За даними табл. визначити, як зміниться величина загального (балансового) прибутку підприємства у плановому році у порівнянні із звітним.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунків, тис. грн.

Показники	Сума за рік, тис. грн.	
	Звітний	Плановий
1. Виручка від реалізації продукції	880,4	972,5
2. Собівартість реалізованої продукції	756,3	860,3
3. Виручка від реалізації продукції	26,2	29,7
4. Собівартість продукції	21,2	22,5
5. Сума надлишків інвентаризації	0,9	1,1
6. Безнадійні борги (надходження)	7,1	-
7. Доходи від реалізації цінних паперів	-	87,0
8. Отримані дивіденди	16,8	

Розв'язання:

1. Визначимо прибуток від реалізації продукції (Π_p) як різницю між виручкою від реалізації продукції (B_p) і собівартістю реалізованої продукції (C_p):

$$\Pi_p = B_p - C_p.$$

у звітному році: $880,4 - 756,3 = 124,1$ (тис. грн.),

у плановому році: $972,5 - 860,3 = 112,2$ (тис.грн.).

2. Визначимо прибуток від іншої реалізації ($\Pi_{\text{інш}}$) відповідно для звітнього й планового років:

$$\Pi_{\text{інш.зв}} = 26,2 - 21,2 = 5,0 \text{ (тис. грн.)},$$

$$\Pi_{\text{інш.пл}} = 29,7 - 22,5 = 7,2 \text{ (тис.грн.)}.$$

3. Позареалізаційний прибуток дорівнює ($\Pi_{\text{позареал}}$):

$$\text{у звітному році: } 0,9 + 7,1 = 8,0 \text{ (тис.грн.)},$$

$$\text{у плановому році: } 1,1 + 87,0 + 16,8 = 104,9 \text{ (тис.грн.)}.$$

4. Загальний (балансовий) прибуток підприємства ($\Pi_{\text{заг}}$) обчислимо як:

$$\Pi_{\text{заг}} = \Pi_p + \Pi_{\text{інш}} + \Pi_{\text{позареал}};$$

$$\text{у звітному році: } \Pi_{\text{заг.зв}} = 124,1 + 5,0 + 8,0 = 137,1 \text{ (тис.грн.)},$$

$$\text{у плановому році: } \Pi_{\text{заг.пл}} = 112,2 + 7,2 + 104,9 = 224,3 \text{ (тис.грн.)}.$$

5. Визначаємо абсолютну зміну балансового прибутку у порівнянні із звітним:

$$224,3 - 137,1 = 87,2 \text{ (тис.грн.)}.$$

6. Визначимо відносну зміну балансового прибутку у порівнянні із звітним:

$$224,3 / 137,1 * 100\% - 100\% = 63,6\%.$$

Відповідь: таким чином, у плановому році величина загального прибутку становитиме на 87,2 тис. грн. або на 63,6% більше, ніж у звітному.

Приклад 4. У звітному році підприємство випустило продукції на суму 350 000 грн. Загальна собівартість склала 230 000 грн. На початок року на складі знаходилося продукції на суму 30 000 грн., а на кінець року – на 8% менше. Протягом року було реалізовано продукції підсобного господарства на суму 26 000 грн.; її собівартість становила 20 000 грн. Мали місце збитки від позареалізаційної діяльності на суму 6 000 грн. Отримано штрафів за порушення умов поставки на суму 5 000 грн. Сплачено по процентах за банківський кредит 2 500 грн. Погашена заборгованість за електроенергію в сумі 8 500 грн. Ставка податку на прибуток – 25%. Визначити чистий прибуток підприємства.

Розв’язання:

1. Визначимо обсяг реалізованої продукції у звітному році:

$$\text{РП} = 350\,000 + (30\,000 - 30\,000 * 0,92) = 352\,400 \text{ грн.}$$

2. Визначимо величину собівартості в обсязі випущеної продукції:

$$C_{\text{вп}} = (230\,000 / 350\,000) * 100\% = 65,7\%.$$

3. Визначимо собівартість реалізованої продукції:

$$C_{\text{рп}} = 352\,400 * 0,657 = 231\,526,8 \text{ грн.}$$

3. Знайдемо прибуток від операційної діяльності:

$$П_{\text{оп}} = 352\,400 - 231\,526,8 + (26\,000 - 20\,000) - 5\,000 = 121\,873,2 \text{ грн.}$$

4. Знайдемо прибуток від звичайної діяльності до оподаткування:

$$П_{\text{зд}} = 121\,873,2 - (2\,500 + 8\,500) - 6\,000 = 104\,873,2 \text{ грн.}$$

5. Визначимо прибуток від звичайної діяльності після оподаткування:

$$П_{\text{здоп}} = 104\,873,2 - 104\,873,2 * 0,25 = 78\,654,9 \text{ грн.}$$

Відповідь: чистий прибуток дорівнюватиме прибутку від звичайної діяльності за умови відсутності надзвичайних операцій, а саме 78 654,9 грн.

Приклад 5. У першому кварталі підприємство реалізувало 5 500 виробів за ціною 75 000 грн. за одиницю, що покрити витрати підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрати складають 80 000 тис. грн., питомі змінні витрати – 70 000 грн. У другому кварталі було виготовлено і реалізовано 6 500 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 11% у порівнянні з другим кварталом. Скільки повинно бути додатково реалізовано продукції, щоб збільшити прибуток на 11%.

Розв’язання:

1. Знайдемо прибуток від реалізації продукції у другому кварталі:

$$П_{\text{п}} = (z \cdot q_n - v \cdot q_n) - C$$

де Z – ціна одиниці продукції, грн.;

$q_{\text{п}}$ – кількість випущеної продукції у другому кварталі, шт.;

v – питомі змінні витрати, грн.;

C – загальні постійні витрати, грн.

$$П_{\text{п}} = (75 * 6\,500 - 70 * 6\,500) - 80 = (487\,500 - 455\,000) - 80 = 32\,420 \text{ тис. грн.}$$

2. Додатковий приріст продукції у третьому кварталі в порівнянні з другим кварталом для збільшення прибутку на 11% розраховуємо за формулою:

$$\Delta q^p = \frac{\Delta P}{Z - v}$$

Тому, щоб збільшити у третьому кварталі прибуток на 11% у порівнянні з першим кварталом, необхідно додатково виготовити продукції:

$$\Delta q^p = \frac{32420 \cdot 0,11}{75 - 70} = 713 \text{ виробів}$$

Відповідь: необхідна кількість продукції для виготовлення складає 713 виробів.

Приклади для самостійного виконання:

Задача 1. Відомі такі дані про роботу будівельного підприємства у звітному періоді: випущено будівельної продукції на суму 689 000 грн. загальною собівартістю 311580 грн.; залишки готової продукції на складах на початок року становили 40 тис.грн., на кінець року вони зменшилися на 25%. Протягом року було надано транспортних послуг на суму 58,6 тис.грн. при собівартості цих послуг – 32,4 тис.грн. Одержано грошових коштів у вигляді сплачених штрафів за порушення договірної дисципліни на суму 4,7 тис.грн.; мали місце збитки від інших позареалізаційних операцій на суму 41,3 тис.грн.; погашено проценти за банківський кредит в сумі 3,2 тис.грн. Визначити суму прибутку, який залишиться у підприємства.

Задача 2. Дохід від реалізації продукції з урахуванням ПДВ – 120 000 грн. Витрати на виробництво – 65 000 грн., собівартість залишків продукції, нереалізованої на початок і кінець періоду відповідно – 10 000 і 3 000 грн. Адміністративні витрати – 8 300 грн., витрати на збут – 10 650 грн., інші операційні витрати – 3 000 грн. Розрахувати: чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, суму операційних витрат підприємства та суму витрат операційної діяльності підприємства.

Термінологічний словник:

Балансовий прибуток – загальний, сумарний прибуток підприємства, одержаний за певний період від усіх видів виробничої і невиробничої діяльності підприємства, зафіксований у його бухгалтерському балансі.

Валовий дохід становить загальну суму доходу підприємства від усіх видів його діяльності, отриманого або нарахованого протягом певного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах.

Валові витрати – сума будь-яких витрат підприємства у грошовій матеріальній або нематеріальній формах, які компенсують вартість продукції (робіт, послуг), що будуть використані під час підготовки, організації, ведення виробництва, а також реалізації продукції.

Валова виручка – повна сума грошових надходжень від реалізації товарної продукції, робіт, послуг і матеріальних цінностей.

Виручка від реалізації – сума коштів, які надійшли на банківський рахунок або у касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.

Мінімальний прибуток – найменше значення прибутку, необхідне для збереження фірми, продовження її функціонування, запобігання краху.

Надзвичайний прибуток (збиток) підприємства – прибуток (збиток), що виникає внаслідок надзвичайної події (стихійного лиха, пожежі, техногенної аварії тощо) або події, яка періодично не повторюватиметься в кожному наступному періоді.

Нерозподілений прибуток – частка прибутку підприємства, отримана в результаті діяльності в попередні періоди, яка не була спрямована на виплату дивідендів власникам підприємства чи поповнення складових власного капіталу підприємства.

Нормальний прибуток характеризує такий рівень його формування, коли після покриття зовнішніх і внутрішніх поточних витрат, залишається дохід. Дорівнює мінімальній ставці депозитного відсотка. Тобто порівнюється два варіанти: покласти гроші на депозит чи вкласти їх у підприємницьку діяльність, і якщо отриманий прибуток більше, ніж кошти, які можна було б отримати від депозиту, він вважається нормальним. Цей чинник відображає вартість виконання управлінської праці особисто в даній галузі.

Економічний прибуток становить винагороду за підприємницьку діяльність. Він виникає тоді, коли загальна виручка перевищує всі зовнішні та внутрішні витрати, включаючи в останні нормальний прибуток на капітал.

Оподатковуваний прибуток – прибуток, що визначається для розрахунку податку на прибуток способом виключення із суми скоригованого валового доходу валових витрат платника податку та суми нарахованих ним амортизаційних відрахувань.

Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Прибуток/збиток від звичайної діяльності до оподаткування - алгебраїчна сума прибутку/збитку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

Чистий прибуток – прибуток, що поступає в розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток та інших обов'язкових платежів; використовується для формування фондів нагромадження і споживання підприємства.